

אבל אם אמר "ראשי נזירה" או "כבידי נזירה" הרי זה נזיר.

זה הכלל: אם תלה נזירותו בדבר שהנשמה תלויה בו כגון ראש וכבד הרי זה נזיר. (1)

ואם כן תיקשי: והרי האומר "פי כפיו" אינו אלא כאומר: פי יהיה נזיר כמותו, ואין זו נזירות כיון שאין הפה או השער מן הדברים שהנשמה תלויה בהן! ?

אמר תירץ רב יהודה:

דאמר הנזיר הכי, כלומר: היות ושמע את חבריו נזיר ואמר "פי כפיו" נעשה כאומר:

"נעשה פי כפיו מיין", שאם היה אומר כן היה מועיל משום שזה אינו גרוע מ"ידות נזירות". (2)

ונעשה כאומר: "נעשה שערי כשערו" מלגזו.

שנינו במשנה: הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר:

איבעיא להו, נסתפקו בני הישיבה:

בעל המיפר את נזירות אשתו, (3) האם מייעקר

תנא בסיפא "אחרון" שהאמצעי ביחס לקודם לו הוא אחרון, (7) ולעולם הכוונה אף לאמצעי ולא רק לאחרון ממש.

תא שמע לפשוט שהאחד מתפיס בחבירו מהא דתניא בהדיא [למדנו ברייתא מפורשת]:

הותר הראשון הותרו כולן, הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין, הותר אמצעי, הימנו ולמטה [מן האמצעי ולאחריו] מותר שהרי התפיס את נזירותו בשני, ואילו הימנו ולמעלה [מן האמצעי ולפניו] הרי הוא אסור, שהרי לא התפיס בו.

הרי שמע מינה "חד בחבריה מיתפיס".

ומסקינן: אכן שמע מינה שכל אחד מתפיס בחבירו ולא בראשון.

שנינו במשנה: הריני נזיר, ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו, הרי זה נזיר:

תמהה הגמרא על כך: וכי משום דאמר "פי כפיו ושערי כשערו" הרי זה נזיר! ?

כא-ב ורמיננהו, סתירה:

מי שאמר "ידי נזירה" ו"רגלי נזירה" לא אמר כלום.

עלמא, ראה לעיל ב א, [וראה שם בתוספות ד"ה הריני], וראה רא"ש לעיל ג ב.

ב. הרמב"ם חלוק על תוספות וסובר שאין מועיל אפילו כשמע את חבריו נזיר, אלא אם כן אמר בפירוש "נעשה פי כפיו מיין", ולא כשיטת התוספות ש"נעשה כאומר", וראה ב"קרבן אורה".

3. ראה ב"קרבן אורה" שצידד לומר, שספק הגמרא כאן אינו בכל נדר אלא בנזירות בלבד.

7. וכמו שמצינו בפרשת וישלח: "ואת לאה וילדיה אחרונים", אף שהיו אחריה עוד; וכן בפרשת שמות: "והאמינו לקול האות האחרון".

1. ראה ביאור בענין זה ב"קרבן אורה".

2. א. כתבו התוספות: האומר "פי כפיו מיין" מהני אפילו לרבי שמעון שאמר לעיל ג ב שהנזיר עצמו מן היין לבד אינו נעשה נזיר עד שיזיר מכולן, ומשום דזה לא גרע מידות, ודימו את זה ל"הריני מסלסל" שהוא מועיל לכולי

עקר את הנזירות למפרע, וכאילו לא נזרה מעולם, או דילמא אין הבעל עוקר למפרע אלא מיגז גיזו [גוזז וחותרך] מכאן ולהבא? (4)

ומפרשינן: למאי נפקא מינה?

לאשה שנדרה בנזיר, ושמעיה הברתה ואמרה: "ואני", ושמעיה בעלה של הראשונה והפר לה את נזירותה —

כי אי אמרת מיעקר עקר הבעל בהפרתו את נזירות הראשונה למפרע, אם כן היא נמי אישתראי [אף השניה הותרה], שהרי זה דומה למה ששינינו במשנתנו: הותר האחד — על ידי חכם שהוא עוקר למפרע — הותרו כולן. (5)

ואי אמרת מיגז גיזו והנזירות היתה קיימת בשעה שהתפיסה בה השניה את נזירותה, אם כן אייתי אישתראי [אשתו של המיפר הותרה], אבל הברתה אפירא. (6)

ומאחר שנתבארה הנפקא מינה, חוזרת הגמרא לשאלתה: מאי, האם מיעקר עקר או מיגז גיזו?

תא שמע ממשנתנו שהבעל "מיעקר עקר":

הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני, אינו יכול להפר; וקא סלקא דעתין שהוא משום שאם יפר הבעל הרי תבטל הנזירות שקיבל על עצמו, ואינו רשאי לגרום שום דבר שיבטל את נדרו, שנאמר "לא יחל דברו". (7)

מוכיחה הגמרא: ואי סלקא דעתך בעל מיגז גיזו. אם כן ליפר לאשתו, והוא ליתסר [והבעל יסאר באיסורו], ואם כן למה לא יפר?!

אלא לאו שמע מינה: בעל מיעקר עקר, וכיון שנתבטלה נזירותה למפרע, בטלה אף נזירותו.

ויש להסתפק, אם יסוד דין זה הוא איסור לגרום שיתחלל דברו, או שדין הוא בהלכות התרת והפרת נדרים? וראה בדברי הפלאה שהובאו ב"ארזי הלכנון" סוף אות יח שמבואר מדבריו שיסוד הדין הוא איסור; ויתירה מזו הביא שם בציונים אות ד, בשם ה"משנה למלך" וה"קרבן אורה" שאין זה אלא דין לכתחילה אבל בדיעבד אם היפר מופר, [ולפי זה לשון המשנה "אינו יכול להפר, הוא לאו בדוקא"]; וראה באות ב' ובהערה הבאה.

ב. הקשו כאן התוספות: "דלא דמי לאחרים כיון דרשאי להפר לאשתו"; כלומר, שאין דין זה דומה למה שאינו מתיר את הנדר לעצמו, כי כאן זה על ידי גרמא; ולפי דבריהם הוא הדין שהאומר "ואני" על נזירות חבירו, יכול הוא להתיר בתורת חכם את הנדר אף על פי שעל ידי

4. כבר נזכר נידון זה בגמרא לעיל יט א, ראה שם.

5. מכאן משמע שטעם המשנה: "הותר הראשון הותרו כולן", הוא משום שהחכם עוקר את הנדר למפרע, ראה בזה בהערה במשנה.

6. ויש בזה עוד נפקא מינה לדינא כמבואר בהמשך הגמרא ובתוספות.

7. א. נתבאר על פי התוספות במשנתנו, והביאו מה שדרשו חז"ל "לא יחל דברו, אבל אחרים מוחלין לו" דהיינו על ידי התרת נדרים, אבל הוא עצמו אינו מיחל לעצמו, ובדבריהם שם משמע קצת שהוא דמיון לאותו דין, אבל בשונם כאן נראה, שזה הוא ממש אותו דין.

האשה שנדרה בנזיר ומלאו ימי נזירותה, והפרישה את בהמתה לחטאת עולה ושלמים שהיא חייבת במלאת ימי נזירותה, ואחר כך הפר לה בעלה.

אם שלו היתה הבהמה שהקדישה האשה, תצא ותרעה בעדר, כלומר: יוצאת היא לחולין, וכמבואר הטעם בגמרא לקמן [כד א.], משום שלא הקנה לה הבעל בהמה לקרבנה, אלא אם כן צריכה היא לו, והיות ואינה צריכה לקרבן מאחר שהיפר לה בעלה, הרי שהתברר למפרע שלא חלה קדושה על הקרבן, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

ודחינן: לא כאשר הוכחת, אלא לעולם אימא לך דבעל מיגז גיזו.

ואכן בדין הוא דליפר לה (8) —

והיינו טעמא דלא מצי מיפר [אלא משום כך אינו יכול להפר לה]: כיון דאמר לה "ואני", כמאן דאמר "קיים ליכני" דמי [כאילו קיים לה את נדר נזירותה ושוב אינו יכול להפר].

ולכן אי מיתשיל אהקמתו [אם יישאל ויתירו לו את הקמתו] מצי מיפר, ואי לא, לא מצי מיפר. (9)

תא שמע מהמשנה לקמן כד א שבעל מיגז גיזו:

הבעל "רוצה בקיומו" שוב אינו יכול להפר, אך מדברי התוספות מבואר דעצם מהות ההקמה הוא ביטול ההפרה.

8. לכאורה לשון הגמרא תמוה, שהרי כיון שקיים לה אם כן בדין הוא דלא ליפר לה, [ואין לשון זה שייכת, אלא כשבאה הגמרא לומר שאינו מן הדין אלא גזירת חכמים היא, אבל כאן הרי מעיקר הדין הוא?!]

ואם נאמר שיסוד הדין שאינו יכול להפר לה, הוא משום "איסור" ד"לא יחל דברו", אם כן יש לפרש "בדין הוא דליפר לה" ואין בכך איסור, אלא שאינו יכול להפר היות והקים.

9. שנשאלין על ההיקם כשם שנשאלים על הנדר; וראה ב"ק"ן אורה, מה שכתב לבאר למה הזכירה כאן הגמרא שיכול להשאל על הקמתו; והמאירי כתב: לשון אריכות הוא ללא צורך, שאין ספק שהכל ניתן על ידי חכם, אלא שלשונות אלו של נדרים ונזיר אינם באים בדקדוק כל כך כמו שנתבאר.

זה יהא מותר נדרו, באר משה; [וראה עוד ב"ארוזי הלבנון אות יח, מה שהביא בשם המשנה למלך נזירות ב ד, ובשם ה"הפלאה"].

ויש שפירשו את כוונת דבריהם, שהם סוברים שאין "איסור" להתיר נדרי עצמו, אלא מדיני התרת נדרים הוא שאינו מתיר נדרי עצמו, ולפי זה אין שייך לומר שייפקע הכח שיש לו להתיר את נדרי אשתו משום שעל ידי כך יותר נדרו, ואדרבה צריך לומר, כיון שאין הוא מתיר נדרי עצמו, אלא שאת נדר אשתו הוא מיפר ממילא יהיה ניתן אף הנדר שלו ולית לן בה.

ג. התוספות הביאו בשם הר"ר אליהו לפרש באופן אחר: אי אמרת בשלמא מיעקר עקר, אינו יכול להפר דפשיטא דקיים לה, שאם לא קיים לה לא היה דיבורו שום דבר [אם יפר לה אחר כך], אלא אי אמרת מיגז גיזו אם כן אינו תלוי בדיבורו [שאפילו אם יפר לה אחר כך לא יתבטל דיבורו], וכיון שאין תלוי בדיבורו ממילא הוי מופר.

והנה בפשוטו ענין ההקמה עצמה אינה מתיחסת להפרה שנתבטלה בגינה, אלא שאם

שמשנה זו כרבי אלעזר הקפר (14) היא, שהחטאת באה על שציער את עצמו מן היין, אם כן אף שאינה נזירה ומחוייבת בקרבן, מכל מקום הרי סוף סוף ציערה את עצמה מן היין, ולכן גומרת היא בדעתה ומקדישה את החטאת. (15)

תא שמע מן המשנה לקמן כג א שבעל מיגז גיז:

האשה שנדרה בנזיר, והיתה שותה יין ומיטמאה למתים, הרי זו מופגת את הארבעים.

והרי היכי דמי, באיזה אופן באה המשנה להשמיענו שהיא לוקה את הארבעים אם עברה על נזירותה?

אילימא דלא חיפר לה בעל, וכי צריכא למימר שהיא לוקה את הארבעים אם עברה על נזירותה!?

ואם שלה היתה הבחמה, החטאת תמות. (10) ואי סלקא דעתך, שהבעל בהפרתו מיעקר עקר את הנזירות למפרע, אם כן הקדש בטעות הוא, ותיפוק [תצא] החטאת לחולין. (11)

אלא לאו שמע מינה: בעל מיגז גיז.

ומשנינן: לעולם אימא לך: בעל מיעקר עקר.

והיינו טעמא שהחטאת תמות: דכיון דצריכה קצת כפרה וכפי שיתבאר, אם כן גומרת היא בדעתה להקדיש את החטאת אף אם אינה נזירה, (12) וכיון שקדשה החטאת הוה בחטאת שמתו בעליה (13) שהרי כיון שהיפר לה שוב אינה חייבת בחטאת, והרי גמירי הלכה למשה מסיני שהחטאת שמתו בעליה תמות.

והטעם שהיא צריכה קצת כפרה, הוא משום

13. ב"קין אורה": נתקשה בזה, דמתו בעליה, אכן יש הלכה למשה מסיני, אבל לא באופן זה, ראה שם.

עוד נתקשה ב"קין אורה": הניחא חטאת שהיא לכפרה, אבל הרי במשנה מבואר שאף עולה ושלמים קדשי, ועל זה תיקשי: הרי בעל מיעקר עקר!! וראה שם שביאר ביאור מחודש בדברי הגמרא.

14. לעיל יט א, ובהמשך הסוגיא.

15. א. נתבאר על פי התוספות והרא"ש, ומה שנתבאר שהיא צריכה כפרה קצת, הוא על פי המבואר בסוגיא לעיל יט א, גבי חטאת העוף.

ב. הרא"ש הוסיף לבאר למה לא אמרה הגמרא: "הא מני רבי אלעזר הקפר היא", וכדרך שאומרת הגמרא בהמשך הסוגיא [לקמן כב א],

10. המשך המשנה הוא: "ועולה תקרב עולה, והשלמים תקרב שלמים, ונאטכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם".

11. כתבו התוספות: והוי כאדם המפריש בהמתו לנזירות, ונשאל לחכם והתירו, דתנן [לקמן לא ב] דנפקא לחולין, ושם במשנה מבואר הטעם משום דהוי הקדש בטעות; ומשמע מדבריהם שמפרשים את המשנה שם בהתרת חכם על ידי פתח וחרטה, אבל לקמן לא ב ד"ה נשאל, פירושו: כלומר: שאמר לו שאותה קבלה לאו כלום הוא שלא נדר בלשון טוב לקבל נזירות, ונמצא שלא חל עליו נזירות אפילו רגע אחד.

12. ב"קהלות יעקב" [סימן ו] תמה על זה, שהרי אין החטאת באה בנדבה, וראה מה שכתב בזה.

אלא פשיטא דהיפר לה בעל.

ואי סלקא דעתך בעל מיעקר עקר את הנזירות למפרע וכאילו לא נדרה בנזיר, אם כן אמאי סופגת היא את הארבעים, והרי אין כאן נזירות כלל!?

אלא לאו שמע מינה: בעל מיגז גיז, והיות ובשעה שעברה על נזירותה היתה הנזירות קיימת ועברה עליה, לכן היא לוקה את הארבעים.

ודחינן: לעולם אימא לך: בעל כשהוא מיפר מעקר עקר את הנזירות למפרע, והמשנה אינה עוסקת במי שהיפר לה בעל; ודקשיא לך: מה חידוש יש במשנה!?! אימא לך: לעולם אין כאן חידוש —

ומשום דקתני סיפא דאותה משנה: היפר לה בעלה והיא לא ידעה והיתה שותה יין ומיטמאה למתים, אינה סופגת את

הארבעים, ויש בזה חידוש, ללמדך שלא כרבי יהודה שנחלק במשנה שם וסובר שהיא לוקה מכת מרדות כיון שנתכוונה לאיסור.

לכן תנא נמי רישא: "סופגת את הארבעים", כב-א אף שהוא פשוט.⁽¹⁾

תא שמע מברייתא — שהובאה לעיל יט א — שהבעל "מיעקר עקר":

האשה שנדרה בנזיר ונטמאה והפרישה לקרבן טומאתה שתי תורים אחד לחטאת ואחד לעולה וכן כבש לאשם, ואחר כך הפר לה בעלה, הרי היא מביאה את חטאת העוף שהפרישה ואינה מביאה את עולת העוף וכן אינה מביאה את אשמה, וכפי שיתבאר הטעם בגמרא.

ומוכיחה הגמרא: ואי סלקא דעתך בעל מיגז גיז, תייתי נמי [תביא גם] עולת העוף, וכן את האשם!?!⁽²⁾

מיעקר עקר!?

ותירצו: משום רבי יהודה נקטה כן המשנה, ולהשמיענו שאפילו אם היפר לה תחילה ואחר כך נטמאה הרי היא לוקה מכת מרדות כיון שנתכוונה לאיסור.

2. א. בסוגיא לעיל יט א נתבאר, שברייתא זו בהכרח רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא, הסובר: עולה — של נזיר טמא — לאו דורון היא, כי לרבנן הסוברים עולה דורון היא, אכן מביאה היא גם עולת העוף, ראה שם; ושם מקשה הגמרא את קושיית הגמרא כאן שאם בעל מיגז גיז למה אינה מביאה עולת העוף אפילו לרבי ישמעאל, ומפרשת שם הגמרא את הברייתא כמו כאן, ש"בעל מיעקר עקר" ומבארת את החילוק בין חטאת לעולה כמו הגמרא כאן.

שהוא משום שכאן אין אנו דנים לענין הקרבת החטאת אלא לענין שתמות החטאת, ולכן לא הזכירה הגמרא ש"הא מני רבי אלעזר הקפר", וכן כתבו התוספות בתירוץ אחד.

ג. עיקר הסברא שהיות וציערה את עצמה מן היין הרי היא מקדישה על כל פנים, צריכה ביאור, כי מאחר ואין היא יכולה להקריב את החטאת וכמבואר בגמרא, אם כן מה תועלת לה בהקדש!?! וראה היטב ב"קין אורה" הנזכר לעיל בהערה.

1. הקשו התוספות: אם תמצי לומר דבעל מיעקר עקר, אם כן למה נקטה המשנה בסיפא שאינה לוקה את הארבעים אם היפר לה ואחר כך נטמאה, והרי אפילו אם נטמאה ואחר כך היפר לה אינה לוקה את הארבעים, כיון שבעל